

Diskriminace a veřejné záchodky

13.listopadu 2007

Řítíme se vstříc popření nejlepších západních tradic, nové vlně rovnostářství a nesvobody? Blížíme se době, kdy nás politická hyperkorektnost obere o větší část svobody volby a slova? Době, kdy za vtip o blondýnce bude tvrdý žalář a rozdělení veřejných záchodků na mužskou a ženskou část bude považováno za segregační přežitok? Podle konzervativních kritiků nás k takové tragické budoucnosti posunuje antidiskriminační zákon, který právě projednává sněmovna.

Těsně před tím, než poslanci začali antidiskriminační zákon projednávat, svolalo několik konzervativních a podle názvu také liberálních sdružení tiskovou konferenci. Proti dvěma novinářům, z nichž jeden jsem byl já, se postavili kritici zákona v plné síle - Liberálně konzervativní akademie (CEVRO), Občanský institut (OI), Liberální institut (LI), Mladí konzervativci (MK) a Mladí křesťanští demokraté (MKD). A prohlásili, že nový zákon má kromě jiných nedostatků tři základní vady: není potřebný, pošlapává základní svobody a odmítá princip presumpce nevinny.

KÁVA A SVOBODA BYTNÉ

Jiří Švarc (LI) na tiskové konferenci tvrdil, že stoupenci zákona chtějí vnutit společnosti svoji rovnostářskou ideologickou vizi, potříit rozmanitost a nahradit ji uniformitou. Vždyť celý náš život je založen na diskriminaci neboli výběru: "Když se rozhoduju, zda si dám čaj, nebo kávu, je to diskriminační rozhodnutí. Má mě snad někdo nutit, abych si dal právě čaj?"

Oblíbeným příkladem Romana Jocha (OI) byla práva majitelů domů. "Bude-li bytná chtít pronajmout své byty například pouze ženám, protože si myslí, že budou pořádkumilovnější a spolehlivější, proč by to nemohla udělat? Nebo proč by homosexuál nemohl chtít ve svém domě vytvořit prostředí homosexuálů, třeba proto, aby se cítili chráněni před nahlížením většiny?"

Neboli: rovnostářský antidiskriminační zákon můžeme vnímat také například tak, že porušuje práva pijáků kávy, žen nebo homosexuálů ... A to proto, že v principu porušuje právo na svobodnou volbu. Práva na uzavírání smluvních vztahů a spolčování. Neboť zákon zakazuje diskriminaci na základě rasy, etnického původu, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení a náboženství. A to v těchto základních oblastech: zaměstnání, vzdělání, sociální zabezpečení a zdravotnictví, přístup ke zboží a službám včetně bydlení. Jinými slovy řečeno: odmítnout pronájem bytu někomu proto, že je například muž nebo heterosexuál, ale také proto, že je třeba žena, homosexuál, Rom nebo muslim, opravdu může být protizákonné.

LÁSKA A PRESUMPCE VINY

V jednom ze svých starších novinových článků se Joch vyjadřoval i k požadavku rovných odměn pro muže a ženy a napsal, že "diktovat platy v soukromé sféře je nápad rudý jako zadek paviána, mysl Ransdorfa či záměry Grebeníčka". Právě v tomto článku mluvil i o veřejných záchodcích: "Pokud jde o diskriminaci na základě veřejných toalet, jde dokonce o apartheid a segregaci. A je to v pořádku: páni na dámské WC chodit nemají a (slušné) dámy na pánské WC také ne. Diskriminuje-li stát mezi muži a ženami, totéž právo mají mít i občané. Co je špatné na tom, když si muži založí soukromý klub, v němž pijí whisky, hrají bridž či golf, a ženy do něj vstup povolený nemají? Má být tato neškodná zábava - a s ní i svoboda spolčování - zakázána jen proto, aby perverzní touhy fanatických rovnostářů byly ukojeny?"

Na tiskové konferenci konzervativců vznesl další zásadní námitky proti zákonu Matyáš Zrno (MKD), který v něm vidí nesmyslnou a škodlivou snahu regulovat zákonem lidský život. "Vydáme snad také zákon, že se máme mít rádi?"

A snad každým ze řečníků opakované námitky shrnul Zbyněk Klíč (MK): nový zákon je zhola

zbytečný, protože současná právní úprava dostačuje. A navíc a především - ukotvuje nehorázný a nepřijatelný princip "presumpce viny", protože v diskriminačních soudních sporech "přenáší důkazní břemeno", což zjednodušeně znamená, že žalující strana nemusí dokázat, že k diskriminaci došlo, ale naopak obžalovaný musí dokázat, že se diskriminace nedopustil.

EVROPA, ETIKA A ZÁKON

Přijetí antidiskriminační legislativy nám ukládá Evropská komise a máme v tomto ohledu už několikaletý dluh. První verze zákona se připravovala již v roce 2003 a poslanci o ní hlasovali před dvěma lety - sněmovna ji nejprve schválila, ale po odmítnutí Senátem už ve druhém hlasování předloha neprošla. Proti zákonu byli tehdy především poslanci a senátoři ODS a KSČM. Tedy ona zvláštní koalice modrého konzervatismu a "nápadů rudých jako zadek paviána".

Nicméně mluví-li konzervativci o zbytečnosti či nadbytečnosti zákona, lžou - k jeho přijetí nás prostě zavazuje členství v Unii.

Argumenty zastánců zákona jsem konzultoval s Pavlou Boučkovou z Poradny pro občanství, občanská a lidská práva (www.diskriminace.cz). Podle ní současné zákony neupravují ochranu před diskriminací dostatečně. Ústava a Listina základních práv a svobod, na něž se kritici zákona často odvolávají, ošetřují především povinnosti státu vůči občanům, nikoli tedy porušování lidských práv způsobené jednotlivci. To je věcí jednotlivých zákonů. A soustavné vymezení diskriminačního chování v nich chybí.

Pokud jde o "presumpci viny", pak tento princip platí podle Občanského soudního řádu u diskriminačních sporů už několik let. A podle Boučkové má logiku - potvrdil ho i nález Ústavního soudu a důvodem je rozlišení toho, k jakým důkazům má žalující strana přístup. "Vezměme případ ženy, která se domnívá, že byla diskriminována ve výběrovém řízení. Musí dokázat, že došlo k rozdílnému zacházení" - tedy že měla veškeré předpoklady k vykonávání dané funkce, ale místo ní byl přijat muž. K tomuto typu důkazů má přístup. Ale ty ostatní - zápisy z jednání výběrové komise, jednání představenstva dané firmy apod. - jsou pro ni nedostupné. A je tedy logické, že je to firma, kdo musí dokázat, že přijetí muže nebylo diskriminační, ale vyplynulo z jiných důvodů."

Návrh antidiskriminačního zákona také obsahuje možnost "pozitivních opatření", což do značné míry oslabuje "argument bytná". Neboli: majitel domu, který bude chtít vytvořit chráněnou komunitu homosexuálů, má v případě žaloby dobrou šanci svůj postup obhájit právě jako "pozitivní opatření". Majiteli domu, který odmítne muslimy nebo Romy, se bude jeho jednání obhajovat mnohem hůř.

A pokud jde o regulaci morálky zákony? Není diskriminace přece jen spíš věcí slušnosti než zákonů? A není nesmyslné vynucovat slušnost zákonnou normou? "Není, pokud je ve hře veřejný zájem," odpovídá Boučková. "Liberální a racionální přístupy ve vztahu k rovným šancím nefungují. Naopak fungují iracionální předsudky, které odporují základnímu veřejnému zájmu demokratické společnosti, totiž principu, že každý její člen je hoden respektu a úcty."

POLOPRAVDY A BLONDÝNY

Odmítání antidiskriminačního zákona nese i oprávněné obavy z přespříliš regulované společnosti, v níž na každém kroku bude číhat právník připravený vést spor o nevinný vtíp nebo kriminalizovat jakékoli osobní rozhodnutí. Nicméně pro kritiku zákona je charakteristická jistá dávka hysterie a polopravd a často i přílišná dávka zjednodušení ze strany médií, která se v dobré vůli přiblížit problém publiku ráda zaměřují na případné tresty za vtípy o blondýnách.

Nemyslím, že je třeba přijetí zákona dramatizovat. Prostě jsme v drtivé většině natolik soudní, že si nepletete vchody na pánské a dámské záchody. Ale nedá se to už s takovou jistotou říci, pokud jde o to, jak jako společnost jednáme třeba se ženami, seniory, Romy nebo imigranty. A tak nám antidiskriminační zákon rozhodně neuškodí.

31.10.2007
www.reflex.cz